

Vaiko teisių gynėjams vis dažniau tenka spręsti konfliktus tarp tėvų ir vaikų, kai nesutariama dėl kompiuterių, telefonų ar kitų išmaniųjų įrenginių naudojimo. Labiausiai specialistus neramina, kad karantino akivaizdoje, kai socialinio bendravimo galimybės siaurėja, priklausomybė išmaniesiems prietaisams aštrėja. Su tokiais sunkumais jau susiduria ne tik vaikai, bet ir jų tėveliai.

Karantinas, būtinybė izoliuotis, nuotolinis mokymasis ir apribotos galimybės įprastai leisti laisvalaikį lemia, kad vaikai vis daugiau laiko praleidžia prie kompiuterio, planšetės ar telefono ekrano. Iš pradžių mokslai, po to žaidimai, socialiniai tinklai ar kitos platformos – atsitraukti nuo ekrano, rodos, nėra kada. Tėvai išties vis bando paaiškinti, susitarti ir drausti per ilgai naudoti išmaniuosius įrenginius. Tačiau pasitaiko situacijų, kai vaikai tėvus tarnyboms apskundžia dėl vėlai vakare iš jų paimto kompiuterio ar telefono. Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos atstovams tenka analizuoti tokiose šeimose kylančius sunkumus ir spręsti, kokia pagalba reikalinga: ar reikia stiprinti tėvystės įgūdžius, o gal vaikui reikia psichologo ar priklausomybių specialisto konsultacijų.

Teisės į kompiuterį vaikai reikalauja skambindami policijai

Tai, kad draudimas naudotis išmaniaisiais prietaisais gali virsti rimto šeimos konflikto priežastimi, įrodo pavyzdžiai iš vaiko teisių gynėjų darbo kasdienybės. Prieš kelias dienas, apie 22 valandą vakaro į policiją paskambinusi mergaitė pranešė, kad mama iš jos ir brolio atėmė kompiuterį ir liepia eiti ruošti namų darbus. Fone girdėjosi brolio balsas ir pritarimo šūksniai.

Gavę informaciją apie galimą vaiko teisių pažeidimą, į šeimą atvyko Vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos atstovai. Pokalbių metu paaiškėjo, kad tėvai nebepajėgia susitarti su paaugliu berniuku ir jaunesne sesute, todėl, netekę kantrybės ir nematydami kitų problemos sprendimo būdų, paėmė iš vaikų kompiuterį. Kilo konfliktas. Nors policija konstatavo, kad smurtas prieš vaikus panaudotas nebuvo, visgi santykių problemas šeimoje reikia spręsti.

Kitas atvejis, kai teko skubėti į šeimos namus, buvo po nepilnamečio skambučio policijai dėl

sugedusio telefono. Vaikas prašė pagalbos, nes telefonas nebeveikia, o namuose vėl vakarą jiedu su broliu yra vieni. Skambinęs berniukas pasiguodė, kad žaidė su vienu iš telefonų ir šis išsijungė, tuomet bandė susisiekti su kaimynais, galiausiai sugalvojo paskambinti policijai, kad pareigūnai pataisytų telefoną. Berniukų tėvai buvo išskubėję į ligoninės priimamąjį – tėtis išvežė sunegalavusią mamą. Netrukus jie sugrižo, o namuose jau rado policijos pareigūnus ir vaiko teisių apsaugos specialistus.

Kauno apskrities vaiko teisių apsaugos skyriaus vedėja Neringa Martišienė sako, kad tai tik du pastarųjų dienų nutikimai, o panašių situacijų, kai vaikai bando išsikovoti savo teisę į telefoną, kompiuterį ir neribotą laiką su jais, pasitaiko vis dažniau.

Konfliktą iššaukia spontaniški draudimai

„Nei vienas vaiko teisių specialistas tėvams, protingai ribojantiems naudojimąsi išmaniaisiais prietaisais, neišsakys priekaištų dėl vaiko teisių pažeidimo. Tačiau jei dėl užstrigusio kompiuterinio žaidimo vaikas skambina pagalbos telefonu 112, jau turėtume susimąstyti, kas su mūsų vaiku atsitiko, kodėl jis renkasi tokį problemos sprendimo būdą. Gal tai irgi yra pagalbos šauksmas, tik kilęs iš visai kitų vaiko poreikių“, – atkreipia dėmesį N. Martišienė.

Specialistė suaugusiuosius kviečia būti dėmesingus vaiko poreikiams, kartu su jais aptarti taisykles ir nusistatyti ribas. Pasak N. Martišienės, kuo anksčiau tai bus padaryta, tuo lengviau vaikas priims, namuose egzistuojančias taisykles, ir faktą, kad jų nevalia pažeisti.

„Akivaizdu, kad su paaugliu susitarti bus sunkiau nei su šešiamečiu. Žinoma, taisyklės turi keistis kartu su vaiko amžiumi. Labai svarbu susitarimų laikytis, antraip vaikas supras, kad gali juos laužyti ir kontroliuoti situaciją, pavyzdžiui, išsiprašyti žaisti ilgiau, arba tai daryti kai tėvai nepastebi, nes patys yra užsiėmę“, – primena vaiko teisių specialistė.

Visgi, bene svarbiausia aplinkybė, į kurią dėmesį atkreipia vaiko teisių atstovai, yra ugdymas

asmeniniu pavyzdžiu. Ką tėvai bekalbėtų, kokias taisykles šeimoje beįvardintų, visuomet daug lengviau vaikai išmoka tai, ką daro ir ko laikosi patys tėvai. Daug svarbiau ne ką girdi, bet ką realiai mato vaikas.

„Įsivaizduokite šeimos ryšį kaip susikibimą rankomis: kai ranka yra tėčio arba mamos delne, vaikas jaučiasi saugus, patenkintas jo artumo ir saugumo poreikis. Tuo tarpu, jei tėvų rankos ir akys nuolat užimtos išmaniuoju telefonu, tas delniukas lieka tuščias. Be dėmesio likusio mažojo delne taip pat labai greitai atsiduria kompiuterio pelė ar telefonas“, – sako N. Martišienė. Neribotos valandos prie ekrano gali pakenkti

Vaiko teisių specialistai primena, kad labai svarbu matyti ir girdėti savo vaiką. Geriausia iš anksto nusibrėžti ribas, sutarti, kiek laiko ir ką jis veiks prie kompiuterio ar išmaniajame telefone. Drausti naudotis išvis – neverta, o dažnai ir neįmanoma. Tačiau neribojamos valandos prie išmaniųjų įrenginių gali turėti įtakos vaiko regėjimui bei laikysenai, gali paveikti ir psichinę sveikatą.

N. Martišienė sako, kad intensyvūs ir ilgas valandas žaidžiami kompiuteriniai žaidimai gali sukelti stresą, įtampą ir nuovargį. „Žaidžiant tokius žaidimus, išsiskiria streso hormonai, o ilgalaikis, užsitęsęs stresas lemia psichinės sveikatos sutrikimų vystymąsi. Jei vaikai žaidimus žaidžia ar socialiniuose tinkluose daug valandų leidžia paslapčia nuo tėvų, maištauja ir nepaiso jų draudimų, ilgainiui formuojasi vidinė nuostata, kad taisyklių laikytis nėra privalu ir santykiuose su kitais – mokytojais, bendraamžiais“, – pasakoja specialistė.

Visgi, jei susitarti su vaiku nebepavyksta, patys nerandate priemonių, kurios padėtų susitarti dėl laiko, praleidžiamo prie vienokio ar kitokio išmaniojo prietaiso, kviečiame kreiptis į psichologus, priklausomybių specialistus, kurie gali padėti visai šeimai. Galima apsilankyti ar nuotoliniu būdu dalyvauti ir įvairiuose tėvams skirtuose seminaruose bei mokymuose, kuriuos gausiai rengia nevyriausybinių organizacijų. Tėvelių prašoma nebijoti kreiptis ir į vaiko teisių specialistus, kaip tik atvirkščiai – jie rekomenduos tuo metu reikalingiausius specialistus

vaikui
ir visai šeimai.

